

УДК 351.741

© **Олексій Ульянов**

професор кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ (Україна), кандидат юридичних наук, доцент

© **Aleksey Uliyanov**

*Professor of the Tactical Special and Fire Training dept. of the Odessa State University of Internal Affairs (Ukraine), Ph.D in Law, Associate Professor
e-mail: v1976t@ukr.net*

© **Олександр Ніколасч**

доцент кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ (Україна), кандидат політичних наук, доцент

© **Oleksandr Nikolayev**

Associate Professor of Tactical Special and Fire Training dept. of the Odessa State University of Internal Affairs (Ukraine), Ph.D i Politics, Associate Professor

© **Євген Бахчеван**

старший викладач кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ (Україна)

© **Yevhen Bakhchevan**

Senior Lecturer of the Tactical Special and Fire Training dept. of the Odessa State University of Internal Affairs (Ukraine)

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена комунікативній компетентності поліцейського яка є необхідною умовою в його професійній діяльності. Розкрито доктринальні підходи до визначення таких понять як «комунікація», «комунікативна компетентність», «взаємодія», «соціальні послуги». Зроблено висновок про те, що основна

увага науковцями приділяється питанням розвитку комунікативної компетенції представників органів державної влади, зокрема й національної поліції. Разом з тим ефективна комунікація — це не односторонній процес. Тому для того, щоб комунікація досягала мети, вона має бути обоюдною, що обумовлює важливість розвитку та дослідження комунікативної компетентності громадян.

Прагнення України інтегруватись до світового та європейського співтовариства обумовлює реформування важливих сфер життєдіяльності держави. Проведення реформ спрямовано на докорінну зміну діяльності всіх гілок влади з проєкцією на служіння людині — життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека якої відповідно до ст. 3 Конституції України визнаються найвищою соціальною цінністю [1].

Центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, є Національна поліція України, створення якої є результатом започаткованої у 2014 році реформи системи органів внутрішніх справ, яка передбачала прийняття чотирьох законів, серед яких: «Про органи внутрішніх справ», «Про Національну поліцію», «Про сервісні послуги і сервісні центри Міністерства внутрішніх справ України», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху». Метою реформи органів внутрішніх справ є перетворення МВС на правоохоронне багатопрофільне цивільне відомство європейського зразка.

Важливо, на наш погляд, що при досягненні цієї мети, серед першочергових цілей є такі, які направлені на партнерські відносини між громадянами та органами правопорядку, а саме:

- розроблення дієвих засобів та механізмів контролю за діяльністю органів внутрішніх справ та окремого правоохоронця;
- підвищення довіри населення до діяльності органів внутрішніх справ, а також авторитету працівника органу внутрішніх справ;
- підвищення ролі інститутів громадянського суспільства та органів місцевого самоврядування в заходах забезпечення прав і свобод населення.

На досягнення цієї мети спрямований Закон України «Про Національну поліцію», прийнятий у 2015 році, який містить положення, що докорінним чином змінюють її функціонування, зміщуючи вектор діяльності з реактивної на проактивну, спрямовану на обслуговування громадськості. За такого підходу, поліція, на відміну від міліції, відіграє

не репресивну, контролюючу функцію, а виконує активну, позитивну функцію, яка направлена на задоволення потреб громади, створення безпечних умов життя. За такого концепту, діяльність поліції повинна здійснюватися в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства, спрямованості на задоволення їхніх потреб.

Засади взаємодії та партнерства передбачають налагодження між поліцією та громадою ефективної комунікації, яка забезпечує зворотній зв'язок та обмін думками або інформацією з метою досягнення взаєморозуміння. Тобто за такої конструкції і представники влади і суспільства беруть активну участь в комунікативному процесі заради досягнення позитивного результату.

Дослідженню комунікативної проблематики в різні часи приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні вчені як: В. Г. Андросюк, П. С. Вербицький, Я. С. Дибчинська, В. М. Козаков, Т. В. Крашеннікова, Т. В. Матієнко, Ю. О. Михайлов, О. О. Новікова, С. В. Оніщук, К. В. Пономаренко, О. М. Скрябін, О. Ю. Самофалова, О. М. Цільмак, І. Г. Шавкун, В. М. Щербина, С. В. Венідітков, Е. Бернейс, Т. Хант, Р. Харлоу та ін.

В меншій мірі досліджувались проблеми комунікативної компетентності працівників національної поліції, хоча відповідно до ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» [2], остання свою діяльність здійснює в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб, з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад, що не можливо здійснити без постійної комунікації.

Комунікація (лат *communication* — робити спільним) смисловий та ідеально-змістовний аспекти соціальної взаємодії, спілкування; складова спілкування поряд з перцепцією та інтеракцією; складний, символічний, особистісний, трансакційний, часто неусвідомлюваний процес обміну знаками, під час якого транслюється певна інформація зовнішнього або внутрішнього характеру, а також демонструються статусні ролі, в яких перебувають учасники спілкування стосовно один одного. У широкому розумінні комунікація має місце завжди, коли певній поведінці або її результату приписується певне значення і вони сприймаються як знаки або символи. У вузькому розумінні — спілкування за допомогою мовних і/або паралінгвальних і невербальних засобів з метою передачі інформації [3, с. 80–81].

Комунікація (від лат. *communico* — спілкуюсь з кимось) — спілкування, передача інформації; у філософії екзистенціалізму і персоналізму — спілкування, в процесі якого одна самотня душа відкриває себе іншій, між людьми встановлюється інтимний духовний зв'язок. К. видається за вищу форму зв'язку між людьми; масова — суспільний інститут, що виконує завдання формування світогляду і громадської думки широких мас засобами масової інформації і пропаганди [4, с. 406].

Комунікація є невід'ємною умовою побудови громадянського суспільства, в якому відкрито функціонують громадянські і державні інституції, завдяки забезпеченню широкого діалогу, можливості вільного висловлення позицій, думок та досягнення спільної мети — забезпечення реалізації прав та інтересів.

Управлінські комунікації — це стійкі соціальні взаємодії і взаємозв'язки учасників управлінської системи, що представляють собою комплекс комунікативного обміну повідомленнями, знаннями, інформацією для розв'язання управлінських завдань, цілей, стратегій. Комунікація між органами державної влади та соціумом, запровадження комунікаційних стандартів у процесі обміну інформацією в суспільстві, що ґрунтується на принципово нових засадах рівного, взаємовідповідального діалогу в форматі суб'єктно-суб'єктних горизонтальних відносин, — невід'ємна умова демократичного розвитку держави, становлення громадянського суспільства [5, с. 514].

Публічна комунікація в системі публічного управління є своєрідним засобом транслявання певної стратегічної матриці, яка забезпечує реалізацію ефективних каналів взаємодії між органами державної влади та громадськістю. Специфіка реалізації публічної комунікації у системі публічного управління проявляється через системно-стратегічний характер її поширення, що включає як прямі, так і опосередковані канали комунікації, які дають можливість донести інформацію у різних аспектах, з різних контекстів та різним рівнем ефективності. Виходячи з цього, автор за посиланням на Ф. Фачолінні, зазначає, що публічні комунікації слід розглядати як «контекст та інструмент, який дає можливість різним суб'єктам публічної сфери вступати у взаємовідносини між собою, співставляти точки зору та цінності, щоб досягти спільної мети щодо реалізації суспільного інтересу» [6, с. 81, 82].

Досліджуючи основні теоретичні підходи до проблеми міжкультурної комунікації В. Щербина слушно зазначає, що у процесі комунікації відбувається не лише обмін повідомленнями, передача інформації від одного учасника до іншого, яка зумовлює певну реакцію і є синтезом

сприйнятої та притаманної їм культури, а й задоволення (або незадоволення) отриманими результатами процесу такої взаємодії шляхом порівняння з тими результатами, які очікувалися на момент вступання в комунікацію. На основі такого синтезу відбувається «порозуміння» або «непорозуміння» учасників комунікації. Автор класифікує комунікацію за характером відносин, що склалися між комунікантами виділяючи при цьому соціальний рівень (спілкування, під час якого суб'єкти ставляться один до одного згідно з наявними в суспільстві морально-етичними нормами), діловий рівень (визначається спільною діяльністю індивідів і характеризується, насамперед, настановленнями на вигоду), духовний рівень (співпереживання і взаємопроникнення комунікантів у внутрішній світ співрозмовника) [7, с. 177].

Необхідною умовою інтеграції України в глобальний інформаційний простір, утвердження її як впливового суб'єкта глобальних інформаційних відносин є формування та ефективна реалізація комунікаційної стратегії органів державної влади, що призначена вирішити такі основні завдання:

- формування цілісної та ефективної системи інформування соціальних суб'єктів щодо поточної та перспективної діяльності органів публічного управління;
- регулярний моніторинг громадської думки, зведення в єдиний інформаційний масив результатів соціологічних досліджень, що стосуються соціальних суб'єктів і діяльності органів публічного управління;
- формування ефективної системи «зворотного зв'язку» соціальних суб'єктів і органів публічного управління [8].

Враховуючи демократичний шлях розвитку суспільства та орієнтованість України на європейські стандарти, активне залучення громадськості до співпраці з Національною поліцією (community policing), ефективна професійна комунікація поліцейських постає одним з важливих напрямів їх професійної діяльності. Комунікація відіграє значну роль регулятора взаємовідносин між поліцейським і громадянином [9, с. 3–4].

Виходячи з цього Ю. О. Михайлова, визначає основні необхідні комунікативні якості, якими повинен володіти працівник міліції (поліції), а саме:

- уміння слухати інших людей;
- уміння долати психологічні бар'єри у спілкуванні;
- уміння швидко встановлювати психологічний контакт з незнайомими людьми і розташовувати їх до себе;
- емоційна стриманість та терплячість;

- уміння чинити психологічний вплив на людей при здійсненні оперативно-службової діяльності;
- рольові вміння [10, с.180].

Стратегічним напрямом розвитку поліцейських систем у багатьох країнах світу вважається значне вдосконалення їх діяльності з підвищенням корисної ролі в суспільстві, налагодженням органічної комунікації з населенням і перетворенням поліції на «орган масових соціальних послуг». Такий сучасний прогресивний підхід суттєво змінює традиційні уявлення про призначення поліцейської організації, сутність поліцейської діяльності. Опитування понад 20 тис. громадян 12 держав ЄС, проведене на початку XXI ст., показало, що перше місце в шкалі довіри громадян посідає поліція (70 %), причому випереджаючи збройні сили (58 %), систему освіти (56 %), церкву (54 %), телебачення і радіомовлення (53 %), систему соціального страхування (49 %), місцеву владу (47 %), парламенти (43 %), пресу (38 %), міжнародні компанії (37 %), профспілки (36 %), індустрію реклами (24 %). Такий стан речей можна пояснити різними причинами: традиційною повагою до права і органів, що його охороняють, інтенсивним пропагандистським впливом, надією на поліцію як на захисника від правопорушень [11, с. 165].

П. С. Вербицький досліджуючи соціально-комунікативні особливості медійного контенту про поліцію зазначає, що комунікація будь-якого типу між поліцією та громадськістю може містити повідомлення, які стосуються надійності поліції за усіма аспектами її функціонування (правнична легітимність, професійність, етичність тощо), але при цьому будь-які дії поліції, здійснені під модель процедурної справедливості, можуть стати свідченням того, що поліція діє принаймні коректно. Прикладом позитивної комунікації є така дія, за якої офіційні представники поліції ставляться до суспільства чесно, розділяють із суспільством загальні цінності та самі є повноцінним учасником суспільного життя, втіленням законності [12, с. 138–139].

Т. В. Крашеніннікова комунікативну компетентність характеризує як спроможність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, яка включає уміння розширювати (або звужувати) коло спілкування, розуміти партнера по спілкуванню, прогнозувати наслідки різноманітних комунікативних ситуацій. Виходячи із загального тлумачення комунікативної компетентності, науковець надає визначення професійної комунікативної компетентності вбачаючи в ній складне психологічне утворення, що формується на базі комунікативної компетентності люди-

ни в умовах конкретної фахової діяльності, що можна уявити у вигляді системи значимих для працівника відносин, умінь і навичок спілкування.

Науковець слушно зазначає, що повсякденній діяльності працівників поліції, присутні різноманітні ситуації конфліктної взаємодії різного рівня, переважно агресивного за своєю формою спілкування (очна ставка, обшук, допит тощо). Для найбільш повного позначення специфічних умов фахового спілкування працівників поліції введено спеціальний термін «агресивне комунікативне середовище» (контакт поліцейського з агресивним и проявами осіб, протистоянням позицій, відкритим конфліктам різного ступеня, що пов'язаний із негативною емоційною напругою) [13, с.12].

Т. В. Матієнко в комунікативній компетентності особистості вбачає, насамперед, сукупність теоретичних знань та практичних навичок, що забезпечують ефективний процес комунікації, здатність орієнтуватися в різних ситуаціях спілкування; по-друге, система індивідуальних внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови продуктивної комунікативної взаємодії, заснована на правових і моральних законах. Виконання професійних функцій співробітників поліції неможливо без комунікативної діяльності.

Специфічною складовою комунікативних навичок поліцейських є їх рольова компетентність — сукупність методів, форм і методів трансформації, що відповідають вимоги формальних і неформальних соціальних норм, переконання і установки соціальних і професійних груп, в яких цей працівник виконує свої професійні обов'язки [14].

О. О. Новікова та К. В. Пономаренко наголошують на тому, що комунікативна діяльність працівників поліції — це складна, багатопланова діяльність щодо встановлення та розвитку контактів із представниками різних вікових, професійних, культурних, етнічних груп, а також з особами, психічний стан яких непередбачуваний (потерпілі, підозрювані, свідки), що відбувається за несприятливих умов та обставин, породжена виконанням службового обов'язку в боротьбі зі злочинністю, захисту від протиправних посягань на життя та здоров'я, права та свободи громадян; захисту державного устрою та громадського порядку; містить обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття та розуміння іншої людини [15, с. 166].

Проаналізувавши доктринальні підходи до визначення поняття комунікації та комунікативної компетентності та сфери їх застосування, робимо висновок про те, що складові комунікації посадових осіб органів державного управління багато в чому ідентичні складовим комунікації

працівників поліції. Разом з тим, складові комунікативної компетентності працівників поліції відрізняються від комунікативної компетентності посадових осіб інших державних органів за рахунок того що:

- діяльність поліції носить виконавчо-розпорядчий характер. Діючи від імені держави, поліцейські при виконанні службових обов'язків із забезпечення правопорядку застосовують превентивні поліцейські заходи та поліцейські заходи примусу. Комунікація поліцейського залежатиме від виду поліцейського заходу;

- у повсякденній діяльності працівників поліції присутні різноманітні ситуації конфліктної взаємодії різного рівня, переважно агресивного за своєю формою спілкування;

- відбувається комунікація з особами, які мають різні національність, вік, психо-емоційний стан;

- структурні підрозділи національної поліції мають свою специфіку діяльності, яка обумовлена їх призначенням.

Так, О. М. Цільмак під комунікативною компетентністю слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України розуміє здатність особи обирати та технологічно ефективно застосувати адекватний спосіб усного та письмового спілкування. Науковець до складових комунікативної компетентності слідчих органів досудового розслідування Національної поліції відносить: знання (загальні та спеціальні знання); уміння (загальні та спеціальні комунікативні вміння слідчого); навички — лексико-граматичні, фонетичні, мелодико-інтонаційні, темпоритмічні, виразного читання, письмові та ін.; комунікативні здібності — індивідуально-психологічні особливості особистості, що забезпечують ефективну комунікативну взаємодію та адекватне взаєморозуміння між людьми у процесі комунікації або виконання професійної діяльності; професійно важливі комунікативні якості (розвиненість, товариськість, контактність, доступність, дипломатичність); професійно-психологічна комунікативна готовність — настрої слідчого на комунікативну взаємодію, на процес допиту, одночасного допиту двох та більше осіб, на службову комунікацію тощо [16, с. 91].

Досліджуючи питання професійної компетентності працівників кримінального розшуку, О. М. Скрябін робить висновок, що комунікативна компетентність працівників кримінального розшуку характеризується наявністю специфічного виду праці — професійним спілкуванням. Саме в спілкуванні працівники проявляють і реалізують соціально-психологічні та індивідуально-психологічні характеристики, правовідносини (наприклад, у ході залучення агентів, їх навчання і виховання, реалізації матеріалів

справ оперативної перевірки і розробки тощо). При здійсненні оперативно-розшукової діяльності працівнику карного розшуку доводиться вступати в відносини з іншими особами. Професійне спілкування виступає як психологічний чинник, засіб досягнення службово-оперативних задач. Складність професійного спілкування визначається розмаїттям цілей і задач, суб'єктів і об'єктів, форм і методів, засобів і умов взаємодії. У спілкуванні відбувається обмін інформацією, взаємовплив і взаєморозуміння людей, здійснюється вплив один на одного, передача досвіду [17].

С. В. Онищук, дослідивши комунікативну компетентність як умову професійного розвитку правоохоронців, дійшов висновку, що комунікативна компетентність є необхідною умовою їх розвитку, яка передбачає формування системи специфічних знань і умінь, які мають як пізнавальну (гностичну), так і особистісну природу, і складається з природних і набутих здібностей, знань і умінь, які суб'єкт отримує як в процесі навчання, так і безпосередньо в процесі професійної діяльності. Комунікативні здібності представників правоохоронних органів є визначальними у їх професійній діяльності і мають певну специфіку, притаманну сфері діяльності і контингенту соціального середовища, з якими вони взаємодіють. Недостатній рівень комунікативної компетентності правоохоронців має наслідком певні комунікативні бар'єри у взаємозв'язках між правоохоронцями і громадянами, знижує професіоналізм працівників. Навпаки, професійно виважене спілкування з суб'єктами сфери взаємодії є основою для побудови ефективної міжсуб'єктної взаємодії у суспільстві [18].

Досвід дієвої ненасильницької комунікації поліцейських вже знайшов втілення на теренах України. Зокрема, у 2016 році було розпочато роботу, а у 2017 році створено поліцію комунікації (або поліцію діалогу). За основу було взято досвід поліції комунікації Чеської Республіки у взаємодії з Консультативною місією Європейського союзу з реформування сектору цивільної безпеки в Україні. Близько 600 поліцейських пройшли навчання і тренінги під проводом Консультативної місії ЄС за участю чеських поліцейських, у тому числі і психологічні тренінги із базових знань у психології. Основна мета діяльності фахівців — налагодження взаємодії та довіри, в тому числі роз'яснення чинного законодавства України: що можна робити, що не можна, а у випадку порушень, які можливі санкції, тобто це роз'яснення громадянам їхніх прав, обов'язків і можливих наслідків. До кола завдань поліції комунікації відносяться: нейтралізація агресивних громадян не силою, а словом; налагодження діалогу із організаторами та учасниками акцій під час масових заходів:

акцій протестів, футбольних матчів, маршів, релігійних заходів і таке інше; перемовини з організаторами акцій, зняття напруження між людьми, роль активного слухача та в деяких випадках навіть досвідченого психолога [9, с. 27–28].

Як слушно зазначає С. В. Венідіков, процес побудови громадянського суспільства, що передбачає існування публічної арени обговорення питань загальної важливості, призводить до об'єктивного зростання ролі масової комунікації — особливого середовища формування, поширення та функціонування соціально значимої інформації, цілями якої є вплив на соціальні групи і окремі особистості. Дослідник дійшов висновку, що потенціал впливу засобів масової комунікації на процес побудови громадянського суспільства полягає в можливості формування плюралізму думок, відстоювання суспільних цінностей та інтересів, впливу на прийняття рішень будь-якого рівня. Досягнення даної мети можливо шляхом закріплення діалогових способів інформаційної взаємодії, розвитку соціальної та комунікативної компетентності громадян, що забезпечить трансформацію середовища функціонування держави і соціуму [19, с. 91].

Проведене дослідження свідчить, що визначаючи напрями та шляхи побудови ефективної комунікації в державному управлінні, основна увага науковцями приділяється питанням розвитку комунікативної компетентності представників органів державної влади, зокрема й національної поліції. Разом з тим ефективна комунікація — це не односторонній процес. Тому для того, щоб комунікація досягала мети, вона має бути обопільною, що обумовлює важливість розвитку та дослідження комунікативної компетентності громадян.

Список основних джерел

1. Конституція України — К. : КМ, 2013. — 96 с.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2015. — № 40-41. — ст. 379.
3. Бацевич, Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. — К. : Довіра, 2007. — 205 с.
4. Словник іншомовних слів за редакцією члена-кореспондента АН УРСР О. С. Мельничука // Головна редакція Української Радянської енциклопедії Академії наук Української РСР. — Київ, 1974. — 865 с.
5. Шавкун, І. Г. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід : монографія / І. Г. Шавкун, Я. С. Дибчинська ; за заг. ред. Сергія Чернова, Валентини Воронкової, Віктора Банаха, Олександра Сосніна, Пранаса Жукаускаса, Йоліти Ввайнхардт, Регіни Андрукайтене. — Запоріжжя ЗДІА, 2017. — 605 с.

6. Козаков, В. М. Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії : монографія / В. М. Козаков [та інш.]. — Київ : ДП «Вид. дім “Персонал”», 2017. — 288 с.
7. Щербина, В. М. Проблема міжкультурної комунікації в сучасному гуманітарному знанні / В. М. Щербина // *Культурологічна думка*. — 2014. — № 7. — С. 173–178.
8. Самофалова, О. Ю. Комунікація як базовий чинник розвитку публічного управління в Україні / О. Ю. Самофалова // *Державно-управлінські студії*. — 2018. — № 4 (6).
9. Андросюк, В. Г. Зарубіжний досвід ефективної комунікації поліцейських. Аналітичний огляд / В. Г. Андросюк [та інш.]. — Київ, 2018. — 31 с.
10. Михайлова, Ю. О. Організація ефективної комунікації як ключового елементу підвищення авторитету працівників міліції (поліції) та налагодження взаємодії з населенням / Ю. О. Михайлова // *Форум права*. — 2015-1. — С.178–181.
11. Білас, А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юридич. наук : 12. 00.01 / А. І. Білас. — К., 2016. — 227 с.
12. Вербицький, П. С. Соціально-комунікативні особливості медійного контенту про поліцію : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.01 / П. С. Вербицький. — Дніпро, 2019. — 193 с.
13. Крашеніннікова, Т. В. Комунікативна компетенція працівника національної поліції : навч. посібник / Т. В. Крашеніннікова. — Дніпро : Видав. Адверта, 2017. — 107 с.
14. Матиенко, Т. В. Индивидуально-психологические факторы коммуникативной сферы сотрудника полиции / Т. В. Матиенко // *Современные проблемы прикладной юридической психологии : материалы I Междунар. науч.-практ. интернет-конф., Минск, 23 ноября 2017 г.* — Минск : Изд. центр БГУ, 2017. — С. 289–296.
15. Новікова, О. О. Особливості комунікативної компетентності працівників поліції / О. О. Новікова, К. В. Пономаренко // *Правовий часопис Донбасу*. — 2018. — № 3 (64). — С.164–168.
16. Цільмак, О. М. Складові комунікативної компетентності слідчих органів досудового розслідування національної поліції України / О. М. Цільмак // *матеріали всеукр. наук.-практ. конференції Формування громадянського суспільства в Україні : виклики та колізії, Дніпро, 15.05.2020.* — С. 90–94.
17. Скрыбін, О. М. Професійна компетентність працівників карного розшуку та її види [Електронний ресурс] / О. М. Скрыбін. — Режим доступу: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/1_2_2009/27.pdf.pdf. — Дата доступу: 23.02.2021.
18. Оніщук, С. В. Комунікативна компетентність як умова професійного розвитку правоохоронців [Електронний ресурс] / С. В. Оніщук // *Державно-*

управлінські студії. — 2018. — № 9 (10). — Режим доступу: <http://studio.ipk.edu.ua/komunikatyvna-kompetentnist-yak-umova-profesiynoho-rozvytku-pravookhorontsiv/>. — Дата доступу: 23.02.2021.

19. Венидиктов, С. В. Медиакоммуникация в гражданском обществе / С. В. Венидиктов // Вестн. Перм. ун-та. — Политология. — 2013. — № 3. — С. 80–92.

COMMUNICATIVE COMPETENCE OF A POLICE OFFICER AS A NECESSARY CONDITION EFFECTIVE ACTIVITY

The article is devoted to the communicative competence of a police officer, which is a necessary condition in his professional activity. The doctrinal approaches to the definition of such concepts as «communication», «communicative competence», «interaction», «social services» are disclosed. It is concluded that the main attention by scientists is paid to the development of the communicative competence of representatives of state authorities, including the national police. However, effective communication is not a one-way process. Therefore, in order for communication to achieve its goal, it must be reciprocal, which makes it important to develop and research the communicative competence of citizens.

КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПОЛИЦЕЙСКОГО КАК НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Статья посвящена коммуникативной компетентности полицейского, которая является необходимым условием в его профессиональной деятельности. Раскрыты доктринальные подходы к определению таких понятий, как «коммуникация», «коммуникативная компетентность», «взаимодействие», «социальные услуги».

Акцентируется внимание на том, что Закон Украины «О Национальной полиции», принятый в 2015 году, содержит положения, коренным образом меняющие ее функционирование, смещая вектор деятельности с реактивной на проактивную, направленную на обслуживание общественности. При таком подходе полиция, в отличие от милиции, выполняет не репрессивную, контролирующую функцию, а активную, позитивную, которая направлена на удовлетворение потребностей общества, создание безопасных условий жизни. При таком концепте деятельности полиции должна осуществляться в тесном сотрудничестве и взаимодействии с населением, территориальными общинами и общественными объединениями на принципах партнерства, направленности на удовлетворение их потребностей.

Проведенный анализ доктринальных подходов к определению понятия коммуникации и коммуникативной компетентности и сферы их применения показал, что составляющие коммуникации должностных лиц органов государственного управления во многом идентичны составляющим коммуникации сотрудников полиции. Вместе с тем составляющие коммуникативной компетентности

сотрудников полиции шире, нежели аналогичные характеристики других государственных органов ввиду того, что:

– деятельность полиции носит исполнительно-распорядительный характер; действуя от имени государства, полицейские при исполнении служебных обязанностей по обеспечению правопорядка применяют превентивные полицейские меры и полицейские меры принуждения; коммуникация полицейского будет зависеть от вида полицейского мероприятия;

– в повседневной деятельности сотрудников полиции присутствуют разнообразные ситуации конфликтного взаимодействия различного уровня, преимущественно агрессивного по форме общения;

– коммуникация осуществляется с разными по статусу, национальности, возрасту, психического состояния лицами;

– требования к коммуникативной компетентности сотрудников полиции зависят от специфики различных структурных подразделений и др.

Сделан вывод о том, что основное внимание учеными уделяется вопросам развития коммуникативной компетенции представителей органов государственной власти, в том числе Национальной полиции. Вместе с тем эффективная коммуникация — это не односторонний процесс. Поэтому для того, чтобы коммуникация достигала цели, она должна быть обоюдно, что обуславливает важность развития и исследования коммуникативной компетентности граждан.

УДК 378.02:[001.102:004](043.3)

© **Марина Хуторова**
преподаватель кафедры
тактико-специальной подготовки
Могилевского института МВД (Беларусь),
магистр педагогических наук

© **Marina Khutorova**
Lecturer of the Tactical Special Training dept.
of the Mogilev Institute
of the Ministry of Internal Affairs (Belarus),
Master of Education
e-mail: teacher-507@mail.ru

САМООБУЧЕНИЕ В СОВРЕМЕННОМ ДИДАКТИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ

В статье проанализированы определения понятий «обучение», «самообучение» и «управляемое самообучение». Определены уровни формирования управляемого самообучения информатике курсантов учреждений образования системы МВД; конкретизирован состав и содержание структурных компонентов управляемого самообучения информатике.